

॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ इति शांतिपरा० नै० भारतभा० पंचविंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ ॥ ५२ ॥ किं भक्ष्यमिति ॥ १ ॥ २ ॥ प्रजापतिमनुं ॥ ३ ॥ कथं केन प्रकारेण अन्नमदनीयं किं द्रव्यं कं कर्तव्यमित्यर्थः ॥ ४ ॥ व्यासो विस्तरः ॥ ५ ॥ अनादेशो विशेषतोऽनुक्ते दोषे यत्र देशो तत्पराः जपादिपराः प्रायः बहुशः संति सोऽपि गंगादिवत्पावन इत्यर्थः यत्रोपाया इति पाठेऽप्यर्थः ॥ ६ ॥ तथा जपादिवत् पुण्यानि एतानि वक्ष्यमाणानि धरणीभूतः पर्वता ब्रह्मगिरिप्रभृतयः आदिपदास्तु वर्णस्नानादि अनादिष्टं प्रायश्चित्तं सामान्यमित्यर्थः ॥ ७ ॥ ८ ॥ गर्वेण युक्तो न भवेत् पूजां नावगणये

जानता तु कृतं पापं गुरु सर्वं भवत्युत ॥ अज्ञानात्स्वल्पको दोषः प्रायश्चित्तं विधीयते ॥ ४५ ॥ शक्यते विधिना पापं यथोक्तेन व्यपोहितुं ॥ आस्तिके श्रद्धधाने च विधिरेष विधीयते ॥ ४६ ॥ नास्तिका श्रद्धधानेषु पुरुषेषु कदाचन ॥ दंभद्वेषप्रधानेषु विधिरेष न दृश्यते ॥ ४७ ॥ शिष्टाचारश्च शिष्टश्च धर्मो धर्मभृतां वरः ॥ सेवितव्यो नरव्याघ्रप्रेत्येह च सुखेऽप्सुना ॥ ४८ ॥ सराजन्मोक्षसंपापात्तेन पूर्णेन हेतुना ॥ प्राणार्थं वाधनेनैषामथ वानृपकर्मणा ॥ ४९ ॥ अथवा ते घृणाकाचिन्प्रायश्चित्तं चरिष्यसि ॥ मात्वेवानार्थजुष्टेन मन्युनानि धनं गमः ॥ ५० ॥ वैशंपायन उवाच एवमुक्तो भगवता धर्मराजो युधिष्ठिरः ॥ चिंतयित्वा मुहूर्तेन प्रत्युवाच तपो धनं ॥ ५१ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपराजयः प्रायश्चित्तीये पंचत्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ ॥ ५२ ॥ युधिष्ठिर उवाच किं भक्ष्यं चाप्यभक्ष्यं च किंच देयं प्रशस्यते ॥ किंच पात्रं मपात्रं वा तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ १ ॥ व्यास उवाच अत्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरातनं ॥ सिद्धानां चैव संवादं मनोश्चैव प्रजापतेः ॥ २ ॥ ऋषयस्तु व्रतपराः समागम्य पुरा विभुं ॥ धर्मं पप्रच्छुरासीनमादिकाले प्रजापतिं ॥ ३ ॥ कथमन्नं कथं पात्रं दानमध्ययनं तपः ॥ कार्याकार्यं च यत्सर्वं शंसवै त्वं प्रजापते ॥ ४ ॥ तैरेव मुक्तो भगवान्मनुः स्वायं भुवो ब्रवीत् ॥ शुश्रूषध्वं यथा वृत्तं धर्मं व्याससमासतः ॥ ५ ॥ अनादेशो जपो होम उपवासस्तथैव च ॥ आत्मज्ञानं पुण्यं नद्यो यत्र प्रायश्चित्तपराः ॥ ६ ॥ अनादिष्टं तथैतानि पुण्यानि धरणीभूतः ॥ सुवर्णप्राशनमपिरत्नादिस्नानमेव च ॥ ७ ॥ देवस्थानाभिगमनमाज्यप्राशनमेव च ॥ एतानि मेध्यं पुरुषं कुर्वन्त्याशु न संशयः ॥ ८ ॥ न गर्वेण भवेत्प्राज्ञः कदाचिदपि मानवः ॥ दीर्घमायुरथेच्छन् हि त्रिरात्रं चोष्णपो भवेत् ॥ ९ ॥ अदत्तस्यानुपादानं दानमध्ययनं तपः ॥ अहिंसा सत्यमक्रोध इज्या धर्मस्य लक्षणं ॥ १० ॥ स एव धर्मः सोऽधर्मो देशकाले प्रतिष्ठितः ॥ आदानमनृतं हिंसा धर्मोऽध्यावस्थिकः स्मृतः ॥ ११ ॥

तु अवगणने तु त्रिरात्रं उष्णपो भवेदिति तत्तत्कच्छं धर्मशास्त्रोक्तं कुर्यादित्यर्थः भवेदित्यत्र पिबेदिति पाठं प्रकल्प्य सुरामित्यध्याहृत्य सुरां न पिबेत् पाने तु उष्णपो भवेत्सुरामेवोष्णां कृत्वा पिबेदिति केचित् ॥ १॥ तप उपवासादि ॥ १० ॥ आदानं स्तेयं आवस्थिकः अवस्था विशेषे भवः प्राणात्ययादौ अधर्मस्यापि स्तेयादेर्धर्मत्वं धर्मस्याप्यस्तेयादेर्धर्मत्वमित्यर्थः ॥ ११ ॥